

Solenodon, strupeni sesalski živi fosil

Na kaj bi pomislili ob besedi »solenodon«? Ko sem jo prvič slišala, sem si predstavljala žival iz časa dinosavrov. A iskanje solenodona me je popeljalo na otok Hispaniolo in na Kubo. In to ne v Zemljino prazgodovino, temveč sem ostala kar v našem času. In odkrila nisem nič dinosavrškega, temveč čudno mešanico med ježem brez bodic in rovkjo, ki je poleg vsega še strupena. Kljub vsemu pa so solenodoni zares živeli že pred 73 milijoni let in tako bivali skupaj s T-rexom ter preživeli do današnjih dni.

Živi fosil

Za predstavnike vrst, ki živijo danes, a po telesni zgradbi spominjajo na vrste, znane le po fosilnih ostankih, in ki hkrati nimajo

drugih živečih sorodnikov, rečemo, da so živi fosili. In tak živi fosil je tudi solenodon. Žival, ki spominja na ježa brez bodic, je do 40 centimetrov dolga, ima 25-centimetrski rep, drobne oči in dolg hrustančast rilec.

Danes živita le še dve vrsti solenodonov, zelo ogroženi kubanski in dokaj pogost haitijski solenodon s Hispaniole.

Solenodon s Hispaniole

Solenodon s Kube

Kubanski solenodon v živalskem vrtu v New Yorku

Strupeni sesalec

Od starodavnih sesalcev, ki so živeli ob koncu dobe dinosavrov, je solenodon ohranil še nekaj – izdeluje strup in ga v plen tudi dejavno vbrizga. Do danes je preživela le še ena vrsta – poščica strupenih vrst sesalcev, na primer avstralski kljunaš.

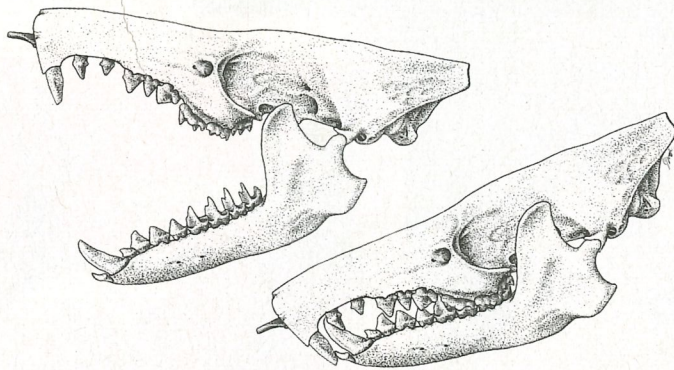
Štrup solenodona je zelo poseben in raziskave kažejo, da se je razvijal sočasno s strupom pri gadih. Čeprav se sliši neverjetno, pa razlaga ni tako zapletena. Vsi kopenski vretenčarji, se pravi živali, ki imajo hrbtnico sestavljeno iz vretenec, so se razvili iz skupnega prednika, od katerega so podedovali določene gene. Tako ima na primer solenodon, čeprav se kot sesalec močno razlikuje od kač, še vedno z njimi veliko skupnih genov. Eden takih skupnih genov nosi zapis za določene beljakovine v strupeni slini. Gen se je verjetno ohranil, ker so se gadi in solenodoni v evoluciji srečevali s podobnimi izzivi, ki so zahtevali podobne prilagoditve. Oboji so majhni ovci, pri katerih obstaja tveganje, da jih veliko večji plen poškoduje. Ker je veliko jagodov in solenodonov ubil nevaren plen, so pri obeh skupinah živali prevladali geni s mutacijami, zaradi katerih so beljakovine v njihovi slini postale strupene. Take, ki jih njih uspešne mutacije so nato prenesli na svoje potomce in ti so ostali strupeni do danes.

Solenodon pomeni »žlebičast zob« in take vrste uporablja za izločanje strupene sline. Pri večini sodobnih kač so v votle strupnike spremenjeni podočniki, s katerimi v plen kot z iglo vbrizgajo strup iz posebnih strupenih žlez. Prednice današnjih kač so imele preprostejše zobe, le z žlebom, po katerem se strup stekel v tkivo plena. Strupniki solenodonov so podobni tem pri predniških kačah. Vanje so spremenjeni sekalci na spodnji čeljusti.

Gibki sklepi

Solenodoni imajo zelo gibke rilce. To omogoča poseben krogičasti sklep, podoben našemu ramenskemu sklepu. Gibljivost mu pomaga pri iskanju žuželk in črvov v tleh ali pri kopanju korenin, s katerimi se tudi ad hrani.

Solenodon pa ima zelo gibke tudi sklepe na zadnjih okončinah. Zaradi tega si z zadnjimi nogama lahko prekrije skoraj celotno telo. Na ta način si čisti kožuh, za razliko od

Zaradi krogičastega sklepa lahko solenodon premika rilec v več smeri, ima pa tudi močan ugriz, pri katerem iz žlebičastih spodnjih sekalcev sprosti strup.

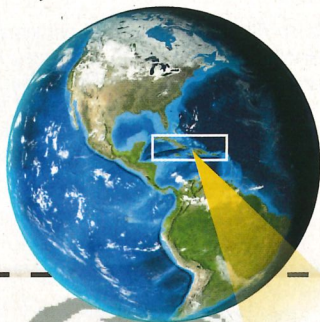
številnih sesalcev, ki si ga čistijo s prednjimi okončinami.

Seski na zadnjici

Solenodoni imajo običajno enega ali dva mladiča. Ker so sesalci, imajo samice seveda seske. Ti pa so, za razliko od večine sesalcev, nameščeni na zadnjici. Poleg sesanja materinega mleka jih nanje trdno prisesani mladiči uporabljajo tudi za nosilnico. Samo da jim ni treba hoditi peš!

Netopirska orientacija v prostoru

Solenodoni so nočne živali, ki imajo zelo slab vid. V temi se zato orientirajo podobno kot netopirji. Oddajajo zelo visoke klikajoče zvoke, ki se odbijajo po okolici. Na ta način si ustvarjajo nekakšen zvočni zemljevid območja.

Solenodoni naj bi se razvili na otoku Hispaniola, katerega del je Republika Haiti, po kateri je vrsta dobila ime. Hispaniola je drugi največji otok v Velikih Antilih v Karibskem morju in leži vzhodno od Kube, kamor naj bi solenodoni odplavali.

Ne prav prijazen značaj

Kadar se solenodon počuti ogroženega, podivja in začne divje gristi tudi veliko večje živali od sebe. Napadalca lahko močno poškoduje tudi s svojimi močnimi kremplji. Ob srečanju z napadalcem začne skakati naokoli tako, da se izmenično odbija od sprednjih in zadnjih tac.

Tako dober plavalec, da je priplaval v novo domovino

V večini so bile današnje živalske vrste, ki živijo le na določenih otokih, tam ujete, ko je nekdanje kopno zalila voda in določena območja spremenila v otoke. Vse geološke in genetske raziskave solenodonov kažejo, da je bila tako ujeta vrsta na Hispanioli. Kubanski solenodoni pa naj bi od tam kasneje priplavali na Kubo.

Solenodone ogrožajo tujerodne vrste

Na Hispanioli in Kubo je človek pripeljal mačke in munge, da bi tam lovili podgane. Ti so se danes že tako namnožili, da so postali glavni plenilci solenodonov in kubanski vrsti celo pretijo z izumrtjem.

Odgovarja:

Tina Pihlar, dr. vet. med.

Veterinarki pišite na naslov:

PIL, 1536 Ljubljana, ali pil@mkz.si,
s pripisom VETERINARKA,
ali na www.pil.si.

Pozdravljeni,

jaz imam eno mačko, ki se pusti dvigovat samo meni in zanima me, zakaj samo meni? In še to – moj maček je star 2,5 let in vedno, ko dobimo novega mačka, ga ubije oz. zadavi, ker smo ga videli, kako se je tepel z enim malim mačkom in mu glavo odtrgal. Zanima me tudi, zakaj se nobenemu ne pusti božati, še meni ne, samo crklja se zraven noge, drugi ga pa ne smejo božat. Zakaj se tako obnaša?

urnika011, 13 let

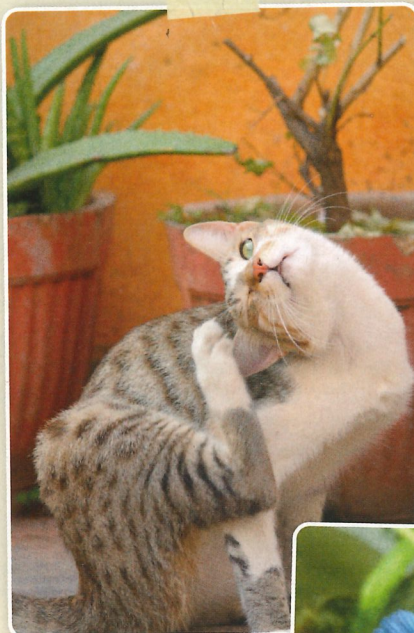
Pozdravljena, Uršika!

Mogoče se ta muca pusti dvigovati samo tebi zato, ker lepo ravnaš z njo, jo znaš pravilno prijeti in ti zaupa. Če je to res, kar si napisala, da tvoj mačkon ubija, je to zato, ker ni kastriran in brani svoj teritorij. Poznano je tudi, da mačkoni ubijejo svoje leglo mladičkov ali tuje mladičke zato, da se lahko spet čim prej parijo s samico. Če je res tako agresiven, bi ti predlagala, da ga daste kastrirati. Po posegu bi se moral umiriti, mogoče se bo tudi pustil božati in crkljati.

Hej,

si naj veterinarka in pišem zaradi mojega mačka. Imel je klopa nekje na glavi in smo ga odstranili dol. Ampak čez nekaj dni na tem mestu še vedno ni imel nič dlake in je imel rdeč odtis kremplja, ker se praska in to ga zelo moti. Pa še – želim si imeti konja (če bi mi starša dovolila), takega skakalnega. Katera pasma je najboljša za prve in večje skoke? In da je bolj mirna? Hvala vam za odgovora!

Horve girl, 11 let in pol

Hej!

Si prepričana, da ste odstranili vsega klopa in da v koži ni mogoče ostala glava? Ker če je ostal kakšen del, je to za telo tujek, tako kot na primer trn. Koža se v okolici vname in to tvojega mačka moti in srbi. Če se močno praska, ti predlagam, da mu pri veterinarju kupiš kakšno ampulo za zunanje zajedavce. Če je v koži ostal del klopa, to po navadi ne povzroča kakšnega večjega problema, saj ga bo telo čez nekaj časa samo izločilo.

Seveda so nekatere pasme konj primernejše za skakanje (npr. oldenburžan, holštajnc, hanoveranec, trakeneec), ampak velikokrat pasma konja ni tako zelo pomembna. Vsak konj ima svoj značaj in izkušeni trenerji dobro vedo, kateri konj je primeren za določenega jahača. Če bi

ti starša dovolila imeti svojega skakalnega konja, bi bilo najboljšo, da bi poiskali kakšnega trenerja, ki bi ti lahko svetoval glede izbire.

Živijo,

doma imam samčka ribe bette, ki skoraj vedno plava samo ob steklu akvarija. Zanima me, če je to normalno? Ali je možno, da v odsevu vidi sebe in misli, da je druga betta in jo hoče napasti? Hvala, če boš odgovorila.

Slamska bojna ribica, 13 let

Živijo!

Določene ribe v akvariju velikokrat plavajo gor in dol ob steklu akvarija. Razlogi za to so lahko različni. Nekateri menijo, da so te ribe v stresu, jim je dolgčas, branijo svoj teritorij ali čakajo na hranjenje.

Ojla,

jaz sem pred kratkim dobila dve beli miši. Sta dve samic (vsaj mislim) iz različnih legel. Ena je stara nekje 2 tedna, druga pa približno en teden. Tista večja velikokrat leži na manjši. Zanima me, če je to normalno, če jo samo greje? Aja, pa še vprašanje: koliko imajo miši življenjsko dobo?

MyWhiteMiceAndMe, 12 let

Ojla!

Bodi pozorna, če imaš res dve samic (samčka prepoznaš po dobro izraženih modih). Ker če sta par, boš lahko zelo hitro imela zelo veliko mladičkov. Miške se zelo rade tiščijo skupaj, ko spijo. Če bi jih imela deset, bi vse skupaj ležale druga na drugi. Tako da je to povsem normalno. Pričakovana življenjska doba mišk je žal kratka, in sicer okrog dve leti.

